

СКАРБНИЦЯ МЕТОДИЧНИХ ІДЕЙ

атмосферу співробітництва та сприяти зростанню успішності учнів, підвищувати їхню мотивацію і самооцінку, бажання творити і відкривати нові можливості в пізнанні історії.

Література:

1. Дробноход М. І. Про реформування освітньої галузі України в контексті проблем і тенденцій розвитку глобалізованого світу / Микола Дробноход. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://anvsu.org.ua/index.files/Articles/Drobnokhod7.htm>
2. Возможности создания и использования интерактивных мультимедийных учебных материалов с помощью технологий SMART. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://leater.com/RU/publications/?ELEMENT_ID=10364
3. Жакулина И. В. Интерактивные методы обучения / Ирина Жакулина. – [Электронный ресурс]. – Режим доступу : http://zhakulina20090612.blogspot.com/2009/11/blog-post_13.html
4. Интерактивні методи навчання: теорія і практика впровадження. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://ostriv.in.ua/index.php?option=com_content&task=view&id=2858&Itemid=

Грекало В. М.*

СТВОРЕННЯ ПОЛІКУЛЬТУРНОГО ОСВІТЬНОГО ПРОСТОРУ: ШКОЛА ДІАЛОГУ КУЛЬТУР

У статті розглядаються основні аспекти організації роботи Школи діалогу культур, описується зміст роботи навчального закладу, принципи побудови міжкультурного освітнього простору.

Головне завдання освіти нині – формування «нової людини», «людини культури», «людини нового мислення», яка повинна бути здатною до діалогу та співпраці з іншими. І це не випадково. Освіта дедалі більше починає усвідомлюватись як складний культурний процес, як особистісно-орієнтована культурна діяльність. В умовах глобалізації нашого світу ні в кого не викликає сумніву факт, що для успішної кооперації і взаємодії у світовому політичному, економічному, культурному і т.д. просторі необхідно знання не тільки мов, але й культурних особливостей людей тієї чи іншої країни. В умовах, коли «суспільство знаходиться на шляху до створення так званого «відкритого суспільства», особливе значення і місце починає набувати не стільки сама інформація, що відноситься до якої-небудь галузі людського знання або досвіду, а вміння зберігати і передавати цю інформацію, встановити діалог двох мовних систем, забезпечуючи тим самим стабільний контакт різних знань, культур і національних традицій» [3]. Це означає, що сьогодні головним напрямом побудови та розвитку будь-якого освітнього закладу є створення полікультурного інноваційного освітнього середовища.

Мета статті полягає у розкритті основних аспектів побудови освітнього простору навчального закладу, місією якого є ста-

* © Грекало В. М.

СКАРБНИЦЯ МЕТОДИЧНИХ ІДЕЙ

новлення творчої розвиненої культурної особистості, яка володіє високими моральними якостями, здатна до самовизначення, самовираження і проектування успішної життєвої стратегії.

В Україні ідеї розвитку полікультурно компетентної особистості відображено в положеннях Державної національної програми «Освіта» («Україна XXI століття») (1994 р.), Концепції громадянського виховання особистості в умовах розвитку української державності (2000 р.), Концепції національного виховання студентської молоді (2009 р.), Державного стандарту базової і повної загальної середньої освіти (2011 р.), Державного стандарту початкової загальної освіти (2011 р.) та інших нормативних документах. Категорія «культурно-освітній простір» виступає об'єктом аналізу в педагогіці, у взаємодії педагогіки і філософії, педагогіки і культурології, соціології і філософії тощо. Основні підходи до концепції культури розглядали С. Ю. Курганов, Л. С. Виготський, В. Ф. Литовський, В. С. Біблер, М. М. Бахтін та інші. Аналіз літератури з проблеми показує, що культурно-освітній простір сучасної школи, як сукупність цінностей і зразків успішного рішення життєвих завдань, є джерелом розвитку особистості.

Ось чому, на думку педагогів нашого закладу, в умовах посилення впливу школи і освіти загалом на формування загальної культури суспільства зміст освіти повинен забезпечувати передачу і засвоєння підростаючими поколіннями досвіду старших поколінь, змісту соціальної культури для дальшого розвитку засвоєного досвіду.

Тому педагогічним колективом школи було розроблено полікультурний освітній простір Школи діалогу культур (рис.1), провідна ідея якої полягає у формуванні національно свідомої культурної особистості.

Рис.1 Структура полікультурного простору ШДК

СКАРБНИЦЯ МЕТОДИЧНИХ ІДЕЙ

Ми розглядаємо Школу діалогу культур як основний фактор становлення особистості, як діалог різних історичних епох, як вільне спілкування вихованців і педагогів, молодших і старших у шкільному та позашкільному середовищі. У процесі такого спілкування учасники висловлюють свої погляди на світ і на себе в ньому. Цей діалог може досягти мети лише тоді, коли «зіткнення різних точок зору, суперечки і єдність поглядів, думок, оцінок постійно спираються на внутрішній діалог особистості» [2]. Саме діалог у різних його формах і є джерелом творчого саморозвитку особистості.

Результатом освітньої діяльності навчального закладу стає базава культура школярів. На нашу думку, якість освіти випускника школи в сучасних умовах визначається не стільки рівнем його знань, скільки культурним, інтелектуальним і творчим потенціалом. Виникає соціальна потреба у вихованні такої людини, яка змогла б розв'язувати як щоденні, так і масштабні завдання, що забезпечують не просто виживання, а прогрес нації. Не готувими знаннями, уміннями, навичками, а культурною самовираженню, умінням здійснювати кардинальні зміни, трансформувати й перетворювати інформацію повинен володіти кожен випускник школи. Усвідомивши, що виховання такої особистості вимагає оновлення змісту освітнього процесу, діяльність у Школі діалогу культур ми спрямували на реалізацію нових підходів до організації освіти.

Стратегічними напрямками визначили:

- інтеграцію процесів навчання, виховання й розвитку на засадах культуровідповідності;
- створення умов для оволодіння культурними цінностями, що вже існують, у їх діалогічній взаємодії з сучасними культурними традиціями;
- упровадження ідей акмеології щодо формування сучасного учня та вчителя;
- засвоєння загальних національних цінностей, їх примноження, розвиток, творче переосмислення;
- підвищення рівня педагогічної культури та культури управління навчальним закладом;
- забезпечення індивідуальної культуротворчої діяльності;
- формування нового мислення учня, розвиток його здібностей і обдарувань, наукового світогляду через уроки-діалоги;
- сприяння успішній інтеграції особистості в суспільство;
- виховання соціальної свідомості вчителів, батьків, громадськості та учнів.

Таким чином, *зміст освіти* в навчальному закладі представляє цілу низку взаємопов'язаних змістових компонентів: освітнього (навчально-виховного), здоров'язбережувального (фізіологічно-психологічного), інформаційного (пізнавально-акмеологічного), соціалізуючого (особистісно-соціального).

Відповідно до названих компонентів *визначено парадигму*

СКАРБНИЦЯ МЕТОДИЧНИХ ІДЕЙ

взаємодії всіх складових оновленого змісту освіти, що включає:

1. Проектування особливостей сучасного мислення «людини культури», забезпечення духовного розвитку особистості.
2. Активний цілеспрямований розвиток учнів на принципах культуровідповідності.
3. Формування навичок здорового способу життя.
4. Створення сприятливого психологічного мікроклімату, комфортних умов для діалогу, співпраці та партнерства.
5. Оновлення та вдосконалення змісту навчання з урахуванням українознавчого аспекту.
6. Розробка виховної системи школи на засадах культурологічного принципу.
7. Стимулювання і підтримка індивідуальної культуротворчої діяльності.
8. Підготовка учнів до активної взаємодії із соціокультурним середовищем [1].

За основу роботи навчального закладу взято загальнолюдські цінності, що включають культуру духовну і національні цінності; культуру «тіла», душі і почуттів; навчальну (предметну, галузеву), моральну; виробничо-технічну та культуру особистісних цінностей.

Слід указати, що різні аспекти реалізації поставлених завдань відображено в річному плані роботи закладу, перспективному плані роботи з проблеми, плані роботи над науково-методичною проблемою, у планах роботи структурних підрозділів. Питання розглядаються на нарадах при директорові, педагогічних радах, засіданнях методичних об'єднань тощо.

Структура ШДК побудована з урахуванням таких необхідних складових формування «людини культури», як вплив на дитину не тільки школи, але й позашкільля, держави і громади, суспільства, родини, однолітків, засобів масової інформації. Усі ці складові знаходяться в постійній взаємодії. Тому виникає необхідність в організації таких форм роботи, що забезпечують досягнення високого рівня культурологічної освіти. Зупинимось на деяких з них.

Так, робота адміністрації навчального закладу полягає в організації зустрічей та веб-семінарів з партнерами, однодумцями; налагоджено співпрацю з С. Ю. Кургановим, організатором експериментальної авторської Школи діалогу культур у Харкові. Організовано діяльність шкільного кіноклубу «Орфей». Працює літературна студія «Ліра», учні мають змогу займатися в гуртку «Паперові чарівники» тощо. Реалізуючи принцип індивідуальної культуротворчої діяльності, укладено угоди про співпрацю з сільським клубом, сільською бібліотекою, краєзнавчим музеєм, ЦЮДТ, СЮТ та іншими громадськими організаціями.

Учителі залучаються до проведення різноманітних культурно-рознавчих заходів, наприклад: методичних діалогів, філософських роздумів над проблемами (за ідеями Г. Сковороди),

СКАРБНИЦЯ МЕТОДИЧНИХ ІДЕЙ

педагогічних читань «Педагогічна культура вчителя в контексті творів В. О. Сухомлинського», дискусій, постійно діючого семінару «Шляхи модернізації освіти. Інноваційні технології», психологічних тренінгів «Ефективне спілкування», «Культура вчителя» тощо. Потягом чотирьох років у закладі працює творча група «Заочна подорож навколо світу. Освітні системи світу», що дає змогу ознайомитися з підходами до організації освіти різних країн, зокрема з особливостями створення соціалізуючого простору, у якому дитина формується як «особистість майбутнього». Класоводи та класні керівники спільно з учнівськими колективами оформляють куточки народознавства і символи, розробляють рекомендації щодо формування в учнів навчально-предметної культури.

Навчальний процес у Школі діалогу культур забезпечують три типи предметів:

1. Навчальні предмети з провідним компонентом «наукові знання», або основи наук (історія, математика, фізика, хімія, біологія, астрономія, географія).

2. Навчальні предмети з провідним компонентом «способи діяльності» (українська мова, іноземна мова і мова національної меншини (російська, фізкультура, технології, інформатика).

3. Навчальні предмети з провідним компонентом «художня освіта і морально-естетичне виховання» (художня культура, література, образотворче мистецтво, музичне мистецтво).

Насамперед, плануються уроки мови і літератури, історії з комунікативною спрямованістю. Учні вчать висловлювати своє ставлення до матеріалу засвоєння; розуміти навчальні твори, твори своїх товаришів, утримувати в усній та писемній мові відмінності своєї та чужої точки зору; працювати з науково-популярною літературою; ставити навчальні запитання, виявляти інтерес до проблем, що не мають однозначного рішення.

Під час навчального процесу вчителі активно використовують інтерактивні методи «мозковий штурм», «сократівська бесіда», «метод-прес», «інтерв'ю з героєм»; вправи «погляд», «маю думку», «5 хвилин з мистецтвом», проблемні питання тощо. Успішному формуванню життєвої позиції учнів сприяє і впровадження освітніх технологій: особистісно-орієнтованої, критичного мислення, ігрової, проектної, ситуації успіху тощо.

Реалізуючи завдання школи щодо виховання «людини культури», з варіативної частини навчального плану було виділено години на курси за вибором: «Народознавство» – 2 клас, «Риторика» – 3 клас, «Мистецтво жити в громаді» – 7 клас, «Ми громадяни України» – 9 кл, «Основи культури спілкування» – 11 клас.

Розвивально-виховне середовище забезпечується через діяльність учнівської організації «Козацьке Січове товариство»; проведення різноманітних виховних заходів: класних годин, Днів європейської культури, місячників народознавства й естетики, декади культур, українських вечорниць, свят «Козацько-

СКАРБНИЦЯ МЕТОДИЧНИХ ІДЕЙ

му роду нема переводу», «Свято української пісні» тощо. Однією з ефективних форм роботи є проведення українознавчої експедиції на території села – збирання фактографічного матеріалу про історію, духовну культуру свого населеного пункту. Усебічному розвитку пізнавальних інтересів учнів сприяє і проєктна діяльність, яка спрямована на дослідно-пошукову роботу. Учнями школи спільно з класоводами, учителями історії та української мови створено проєкти «Народні музичні інструменти», «Образ дівчини в народних піснях села Новоберислав», «Вишита сорочка – прадавній оберіг», «Мій край – мій рідний Новоберислав» та інші. Планується проведення майстер-класів: «Витинанка як вид народної творчості», «Мистецтво оригамі», «Писанкарство», «Культура харчування». Крім того, учні та вчителі школи відвідують культурно-історичні місця. Здійснюються поїздки до с. Республіканець, міст Миколаєва і Херсона, Севастополя, до Асканійського заповідника, на «Зелені хутори Таврії».

Становленню успішної особистості сприяє і сім'я. У закладі організовано роботу батьківського педвсеобучу, діє загальношкільний батьківський комітет – громадське об'єднання. Основними формами співробітництва з батьками є батьківські збори груп, які проводяться, зазвичай, у діалогічній формі; участь батьків у педагогічних, методичних та виховних заходах (організація екскурсій, зустрічей, випускних вечорів, свят «Мамо, тато, я – спортивна сім'я», «Ми – діти одного роду. Діалог поколінь», «Звичаї і традиції моєї сім'ї» тощо; проведення майстер-класів для учнів з бісероплетіння.

Педагогічний колектив школи у тісній взаємодії працює також з громадськістю, організаціями села та міста. Жоден захід у селі не відбувається без участі педагогів та учнів школи. Уже стало традиційним проведення спільних свят «День села», «Ніхто не забутий, ніщо не забуте», «На Івана на Купала», осіннього ярмарку. Проводяться акції милосердя, рейди, екскурсії на виробництва та соціальні об'єкти. Організуються тренінги, зустрічі за круглим столом, виступи агітбригади «Молодь обирає здоровий спосіб життя», що дає можливість формуванню екологічної, правової, естетичної, особистісної культури учасників навчально-виховного процесу. Учні школи залучаються до культуротворчої діяльності – беруть активну участь у різноманітних творчих виставках, конкурсах.

Таким чином, у навчальному закладі створено полікультурний освітній простір, у якому панує творчість, співпраця, довіра та взаємопорозуміння всіх учасників навчально-виховного процесу. Ми вважаємо, що випускник нашого закладу повинен стати особистістю з високим рівнем громадянської і соціальної відповідальності, мати достатній рівень загальної культури, володіти міцними знаннями, уміннями, навичками, які допомагають творити себе і своє життя. Наша увага зосереджується, насамперед, на цінностях і нормах, способах мислення

СКАРБНИЦЯ МЕТОДИЧНИХ ІДЕЙ

й творчості. Кожна дитина утверджує свій неповторний погляд на світ, свою, шляхом засвоєння сучасної культури як відродження попередніх культур формує власне «Я»: «Я» – улюблена дитина своїх батьків; «Я» – успішний учень школи; «Я» – свідомий мешканець села; «Я» – гарний сім'янин; «Я» – успішний працівник; «Я» – гідний громадянин своєї країни; «Я» – всебічно розвинена особистість світу.

Ми вважаємо, що Школа діалогу культур – це цілісне духовно-культурне середовище, яке відтворює соціокультурний простір, де відбувається виховання «людини нового покоління». Діяльність такого закладу актуальна в умовах посилення впливу школи і освіти загалом на формування загальної культури суспільства. Без культури, поза культурою ні про яке оновлення суспільства не може бути й мови. Нинішнє відродження України як суспільства, як держави неможливе без духовного оновлення її народу. Потрібне формування нових духовно-ціннісних орієнтирів, культурне відтворення нації. Без культурної людини держава не може бути ні незалежною, ні демократичною. Духовно бідні люди ніколи не зроблять Україну багатою та щасливою. Економіка, політика та культура – це три основні галузі, без одночасного розвитку яких суспільство не матиме змоги успішно розвиватися. Існування тісного безпосереднього зв'язку між сферою економіки і сферою культури сучасного суспільства є безперечним. А реалізувати якнайкраще цей зв'язок покликані навчальні заклади, бо освіта – це один із оптимальних та інтенсивних шляхів входження людини у світ науки і культури.

Література:

1. Библер В.С., Курганов С.Ю. Школа діалога культур. Идеи, опыт, перспективы. – Кемерово: Алеф, 1998. – 415 с.
2. Дичківська І.М. Інноваційні педагогічні технології: навч. посіб. – К.: Академвидав, 2004. – 352 с.
3. Ольшанський С.А. Педагогіка. – Москва, 1999. – С.97–98.

Малишкін А. М.*

ПІДГОТОВКА УЧНІВ СЕРЕДНІХ КЛАСІВ ЗАГАЛЬНООСВІТНЬОЇ ШКОЛИ ДО БІГУ НА 30 МЕТРІВ ЗАСОБАМИ РУХЛИВИХ ІГОР

У статті розглянуто виховання в учнів середніх класів швидкості під час бігу на 30м. Охарактеризовані особливості використання рухливих ігор на уроках фізичної культури. Розроблена методика покращення в учнів мотивації до виконання швидкісного бігу та зменшення емоційного напруження від монотонних вправ.

Протягом останнього часу в Україні склалася тривожна ситуація: різко погіршилось здоров'я дітей та учнівської молоді. Одним із важливих напрямів вирішення даної проблеми є ціле-

* © Малишкін А. М.